ment overgebracht, straks het Evangelie gepredikt en beschreven.

En op die eenheid van cultuur en taal volgt dan de politieke eenheid, die de Romeinen brengen, waardoor eerst recht het Evangelie den bodem kon vinden, die het behoefde, om verkondigd te kunnen worden *al den volke*.

Dit alles is geen toeval: Joden, Grieken, Romeinen, allen moesten ze juist zijn op het punt waarop ze waren; en dan komt de Zone Gods in het vleesch, als de Verlosser der wereld, en wordt in het: *het is volbracht* van Golgotha's kruis uitgesproken, wat door het scheuren van het voorhangsel symbolisch wordt aangeduid: dat de tusschenmuur des afscheidsel is verbroken; de kerstening der wereld neemt een aanvang: de kop des Satans is vermorzeld. En dat alles, *opdat de Schriften vervuld worden*.

Zoo blijkt, dat steeds meer noodig is onderzoek der Schrift, en daarvoor onderzoek der Oudheid, maar tevens dat door dit onderzoek de Schrift niet wordt ondermijnd, maar bevestigd: geen tittel noch jota zal vallen: de Schrift *kan* nie gebroken worden.

Nadat de inleider levendig is toegejuicht, vraagt de voorzitter of iemand het woord verlangt.

Dr. F. W. Grosheide van Schipluiden meldt zich daartoe aan.

Dr. Grosheide zegt, dat het allerminst zijne bedoeling is, om principieele oppositie te voeren tegen het schoone referaat, dat we hoorden, doch hij zou gaarne eene enkele vraag stellen om door de beantwoording daarvan te meer van het gehoorde te genieten. Het feit, dat prof. Woltjer bijzondere aandacht heeft gewijd aan de taal van het Nieuwe Testament, geeft spreker vrijmoedigheid over die taal eene nadere inlichting te verzoeken. Sprekers vraag vindt hare aanleiding in een tweetal opmerkingen, die hij meent te hebben opgevangen. Hij acht, dat prof. Woltjer vooral aan de taal daoht, toen hij zeide, dat er slechts schijnbaar een diametraal verschil bestaat tusschen de Nieuw-Testamentische en de Hellenistische wereld. Voorts noemde prof. Woltjer de taal van het Nieuwe Testament Hellenistisch. Nu stelt spreker zich allerminst op het verouderde standpunt, dat we in het Nieuw-Testamentische Grieksch hebben een bijzonder iets, dat als het ware uit den hemel zou zijn gevallen en in geenerlei verband staat met de Hellenistische taal. Integendeel, de onderzoekingen der twee geleerden, wier namen ook prof. Woltjer noemde, Deissmann en Moulton, hebben overtuigend aan het licht gebracht, dat er zeer groote overeenkomst is tusschen het Grieksch van het Nieuwe Testament en het gewone Hellenistische. En naar sprekers oordeel is juist de hooge waardij der studie van prof. Woltjer hierin gelegen, dat hij die resultaten van nieuwer onderzoek het eerst in onzen kring heeft binnengeleid en er het licht van onze beginselen op heeft laten vallen. Wat spreker bedoelt, kan het best worden toegelicht door het voorbeeld uit de Oxyrhynchus Papyri, dat ook prof. Woltjer gebruikte, het briefje van den ondeugenden Theon aan zijnen vader. Waarom is dat briefje voor de studie van het Nieuwe Testament belangrijk? Omdat er enkele vormen in voorkomen, die men ook aantreft in sommige handschriften van het Nieuwe Testament. Maar zeker niet om den inhoud. En dat is het punt, waar 't op aankomt. Naar sprekers oordeel is taal in de eerste plaats een systeem van gedachten. Daarom vraagt hij: is het niet ietwat te sterk gesproken, als men de taal van het Nieuwe Testament Hellenistisch noemt, daar wel het omhulsel hetzelfde is als dat van het profane Grieksch uit die dagen, maar de kern, de inhoud niet anders is dan de Goddelijke openbaring.

Misschien werpt men spreker tegen, dat men toch de woorden in den gewonen zin heeft te gebruiken en dat onder taal ieder verstaat een bij elkander behoorende schat van woorden, zinswendingen enz. Doch daartegen merkt spreker op, dat de Schrift ook anders doet. Hij denkt met name aan Ps 114. Daar lezen we dat God Israël verloste van het volk, dat eene vreemde taal had. Gaat men het verband na, dan kan dat moeilijk beteekenen, dat Israël werd bevrijd van de Egyptische taal, genomen in den lageren zin. Maar in dezen Psalm zal men bij taal wel in de eerste plaats moeten denken aan de Egyptische, Gode vijandige gedachtenwereld. Waar nu de Schrift ons zoo voorgaat, daar vraagt spreker, verdient het wel aanbeveling om de taal van het Nieuwe Testament zonder meer Hellenistisch te noemen

De inleider zegt allereerst Dr. Grosheide dank voor de door hem gemaakte opmerkingen. Hij wijst er op, dat hij op de vraag, met welke taal we in het Grieksche N. T. te doen hebben, met opzet niet nader is ingegaan, wijl hij dan noodzakelijk allerlei technische bijzonderheden had moeten ter sprake brengen, die hier minder op hun plaats zijn; hij bepaalde er zich daarom in hoofdzaak toe, de aandacht te vestigen op het feit, dat op de taal van het N. T. veelzijns licht wordt geworpen door de ontdekkingen van den laatsten tijd.

Wat nu de zaak zelve betreft — daar gelaten of Spr. zich precies zoo heeft uitgedrukt als Dr. G. meende — acht hij, dat er tusschen den opponent en hem geen principieel verschil te constateeren valt, maar alles afhangt van het antwoord, dat men geeft op de vraag: Wat is Hellenistische taal? Dat het N. T. geschreven is in het Hellenistisch Grieksch — de wereldtaal na Alexander d. G. — kan, gelijk Spr. uitvoerig betoogt, bezwaarlijk ontkend worden: of men zijne taal daarom kortweg de Hellenistische mag noemen, is eene andere vraag, die verband houdt met hetgeen men onder taal verstaat. Hier echter gaat Spr. niet geheel met den geachten opponent mee. Zeer zeker zijn vorm en inhoud van de boeken van het N. T. een geheel bijzondere; maar daaruit volgt geenszins, dat men in dit verband niet van Hellenistische taal zou mogen spreken. Een beroep op Ps. 114 gaat niet op. De uitdrukkingen *taal* en *spraak* worden in de Schrift nu eens enger, dan weer ruimer genomen. Men denke slechts aan Ps. 19. Wat *deze* plaats aangaat, Spr. durft hier geen exegese geven; maar z. i. legt Dr. G. in de woorden: shet volk, dat eene vreemde taal hads. iets in, wat er niet mede bedoeld is; naar Spr.'s meening zeggen deze woorden eenvoudig, dat in Egypte een taal werd gesproken, die voor Israël als volk vreemd — wijl niet Hebreeuwsch was; eene uitspraak in de profetieën van Ezechiel wordt door Spr. aangehaald ter bevestiging zijner opinie.

Na nogmaals zijn standpunt in deze quaestie breedvoerig te hebben uiteengezet, merkt Spr. ten slotte op, dat het door Dr. G. bedoelde briefje zoo straks meer om een indruk te geven van het karakter der geschetste ontdekkingen, werd aangehaald, dan wel ter illustratie van het N. T. Overigens zijn er onder de gevonden documenten genoeg, die niet slechts voor enkele taalvormen, maar ook voor den inhoud van het N. T. belang hebben.

Daar niemand meer het woord verlangde, werd de vergadering door Ds. van Schelven gesloten.

Na afloop der meeting ging men naar de Diergaarde, waar een gemeenschappelijke maaltijd velen vereenigde. De tafel werd door Ds. van Schelven gepresideerd. Na den heildronk op H. M. de Koningin en het Koninklijk Huis, door den Voorzitter uitgebracht, en door het zingen van het „Wilhelmus" gevolgd, werden nog tal van goede woorden gesproken door verschillende der aanzittenden.

Groote geestdrift wekte het voorlezen van het antwoord dat H. M. de Koningin had doen zenden, aldus luidende:

De Koningin draagt mij op u en allen Haar oprechten dank over te brengen voor de huldebetuigingen en goede zegenwenschen Harer Majesteit en het Koninklijke Huis aangeboden.

Adjudant van Dienst,

DUMONCEAU.

Ook werd met dankbaarheid het antwoord van Minister Heemskerk ontvangen, van dezen inhoud:

Mijn hartelijken dank voor den groet en de zegenbede van uwe vergadering. Moge door Gods zegen de arbeid van uwe vereeniging en de Vrije Universiteit steeds rijker vrucht dragen.

HEEMSKERK.

Het was een waardig besluit van een rijk gezegenden dag.

En nu, in het jaar dat weer aanvangt, heeft de school der Vereeniging haar wetenschappelijken arbeid voort te zetten, maar hebben leden en begunstigers het hunne te doen om dien gewichtvollen arbeid mogelijk te maken; een arbeid die tot in lengte van dagen strekke tot heil van land en volk in de ruimste beteekenis van het woord.

De Wereldzendingsconferentie te Edinburg.

Op 14 Juni j.l. kwam te Edinburg samen de groote zendingsconferentie, waarvan het plan verleden jaar in den breede in ons blad besproken werd, en waarvan we thans een zeer beknopte schets willen geven. Later komen we wellicht nog op eenige detailpunten terug.

De conferentie had, in tegenstelling met de conferenties van 1888 te Londen en van 1900 te New-York, gelijk die van 1902 te Madras voor Indië, een wetenschappelijk doel. Mannen van naam op het gebied der missie hebben langen tijd van te voren allerlei studiën gemaakt met betrekking tot tal van belangrijke zendingsvraagstukken. Negentien leiders, groote zendingscorporaties vertegenwoordigende, vormden een internationaal comité en stelden als zoodanig reeds twee jaar geleden het plan der conferentie vast.

De arbeid werd verdeeld over acht commissies, elk bestaande uit twintig personen, meest Engelschen en Amerikanen. Niet willekeurig werden die commissies samengesteld, maar men voegde die mannen bijeen, die krachtens speciale kennis en ervaring bijeen hoorden, zoodat iedere commissie bestond uit de uitnemendste personen, die voor de door de commissie te behandelen onderwerpen te vinden waren. Bovendien kon elke commissie, gekozen zoowel uit mannen als uit vrouwen, zoowel uit gewone leden als uit geestelijken, zich zooveel leden toevoegen en zich zoo laten helpen en voorlichten als zij gewenscht achtte.

Elk der acht commissies moest minstens een maand vóór de conferentie de resultaten van haar arbeid aan alle leden der conferentie ter overweging aanbieden, opdat haar rapporten met vrucht op de conferentie zouden kunnen worden behandeld. De vruchten van de besprekingen op de conferentie zouden worden neergelegd in resolutiën, met dien verstande, dat als regel zou gelden, dat geen resolutie zou worden toegelaten over zaken van leer en kerkregeering, waarover de kerken en genootschappen, die ter conferentie vertegenwoordigd zouden zijn, mochten verschillen. Men kan tegen dezen regel bezwaar hebben, niet wel kan ontkend worden, dat een andere regel in het kader van de conferentie, zooals zij gedacht was, niet wel zou hebben gepast.

Het spreekt van zelf, dat niemand door de resoluties gebonden geacht kon worden en dat ieder volkomen vrij moest worden gelaten om van hetgeen in de resoluties zou worden neergelegd zoover gebruik te maken, als hij met zijn beginselen, opvattingen, omstandigheden, en wat dies meer zij, bestaanbaar zou achten. Geen bindende, slechts adviseerende beteekenis moesten de resoluties hebben.

De rapporten der acht commissies vormden den grondslag der te houden vergaderingen van de eigenlijke conferentie, die aangevuld zou worden met opwekkingssamenkomsten.

De beteekenis dezer conferentie is uit den aard der zaak zeer groot. Wel is terecht opgemerkt, dat te overdreven gewicht gehecht werd aan de lessen der historie en dat helaas ontbrak een commissie, die de zending had te bezien in het licht der Heilige Schrift, in welk licht lessen van de praktijk wel eens konden blijken te zijn lessen in strijd met het gebod van en de gehoorzaamheid aan God, maar dit kan niet verhinderen, dat algemeene deelname aan de conferentie, ook door positieve belijders van het gezag van Gods Woord, gewenscht en geoorloofd was, onder beding, maar dan ook alleen, dat men steeds in het oog bleef houden, dat de autoriteit van God en Zijn Woord verre had te gaan boven de autoriteit van historie en ervaring.

Onder dat voorbehoud is de arbeid der conferentie niet licht te overschatten, te meer daar uit de wijze van voorbereiden blijkt, dat de arbeid goed verdeeld was, zoodat verwarring, met name in de discussies, voorkomen kon worden. Hoe breed de commissies haar taak opvatten, kan men eenigszins beseffen, wanneer men de vragenlijsten inziet, die aan de arbeiders der verschillende missiën ter beantwoording werden toegezonden.

De vele deelnemers, die van alle oorden der wereld naar Edinburg waren gekomen, waren door het bestuur van het Livingstone College bij Londen uitgenoodigd, de jaarvergadering dier zendingsinrichting, welke bedoelt hun, die ter zending uitgaan, ook eenige kennis van de geneeskunde toe te brengen, bij te wonen, aan welke uitnoodiging vóór het begin der conferentie door vele leden werd gevolg gegeven.

Tijdens dit bezoek aan Livingstone College hadden veel deelnemers aan de conferentie, die op weg waren naar Edinburg, reeds gelegenheid, elkander min of meer te leeren kennen, zoodat velen niet meer vreemd tegenover elkander stonden, toen zij Maandag 13 Juni te Edinburg aankwamen en daar verschenen op de receptie, die te hunner eere gegeven werd door de stedelijke autoriteiten. Bij die gelegenheid konden, vanwege het groote getal deelnemers alleen de officieele afgevaardigden voor den Lord Provost en zijn echtgenoote verschijnen.

De ontvangst droeg een zeer waardig en sympathiek karakter, en bewees, hoezeer de stad Edinburg prijs stelde op de eer, de conferentie binnen haar muren te mogen zien samenkomen. Gastvrijheid werd trouwens door de Edinburgers in zoo ruime mate aangeboden, dat zij duidelijk de sympathie der stad voor de conferentie aantoonde. De pers van Edinburg toonde zich ook zeer ingenomen met de eer, die de stad te beurt viel.

„Het kan zijn" — zoo schreef *The Scotsman*, waaraan we ook verder het een en ander ontleenen — „dat Edinburg tot vergaderplaats verkozen werd, omdat Schotland in de groote onderneming der zending altijd vooropging. Het was Schotland, dat in de personen van Mungo, Park en Livingstone den weg baande tot in de meest afgelegen streken van het zwarte werelddeel; het was Schotland, dat in den persoon van Mackay van Uganda daar een christelijken staat onder Britsch beschermheerschap grondvestte; het was Schotland, dat het eerst, in Lovedale en Blantyre, het bewijs geleverd heeft wat het Christendom voor de inboorlingen kon doen door ijverige zending; het was Schotland, dat door Paton de macht van het Christendom in de zuidelijke zeeën zeer uitbreidde en dat, in den persoon van Chalmers zulk een indruk maakte op Robert Louis Stevenson, dat hij schreef: „Zij, die zoo gekant zijn tegen de zending, hebben slechts één ding te doen: te komen en ze op de plaats zelve te zien." Weder was Schotland de eerste, om scholen op te richten voor de hoogere opvoeding van Hindoes, scholen, die een grooten invloed hebben uitgeoefend op de volksscholen in Indië. Schotland heeft, in verhouding tot zijn bevolking, meer voor de zending gedaan, dan eenig land ter wereld. Het heeft van zijn beste mannen naar de verst verwijderde zendingsposten gezonden. Misschien zijn deze zendelingen te liever gegaan omdat een vrijere omgeving hen aantrok. In elk geval zond Schotland het beste wat het had naar Indië en naar Afrika en bij ondernemingen op het gebied van de zending stonden de Schotten vooraan. Om hen daarvoor te eeren, komt de Wereldzendingsconferentie heden juist in Edinburg bijeen".

De samenkomsten namen Dinsdag 14 Juni een aanvang. 's Middags om twaalf uur was er dienst in den dom St.-Jiles, terwijl om vijf uur in het universiteitsgebouw plaats had de verleening van den doctorstitel honoris causa aan enkele buitenlanders, waaronder zich de Japannees Rev. T. Herada bevond, en om acht uur in de Assembly Hall door Lord Balfour of Burleigh de openingsrede werd uitgesproken, waarbij o.a. de brief van den Koning van Engeland voorgelezen werd, en waarin werd uiteengezet de beteekenis van de conferentie, die volgens den redenaar vooral bedoeld was tot versterking der eenheid van geest en der samenwerking. Verder sprak nog de aartsbisschop van Canterbury over de centrale plaats van de zending in het leven der kerk, terwijl de Amerikaan Mr. R. E. Speer handelde over „Christus als den Leider van het zendingswerk in de Kerk", betoogende, dat, als men Christus volgt, men zulks doen moet tot aan de einden der aarde.

Woensdag 15 Juni was de eerste eigenlijke werkdag der conferentie. Na een korte en plechtige godsdienstoefening te kwart voor tien, begon men onder voorzitterschap van John R. Mott aan de behandeling der onderwerpen, waarbij de statistieken omtrent de verspreiding van het evangelie over de geheele wereld het eerst aan de orde kwamen. Daarbij werd zoo gehandeld, dat een heele serie sprekers optrad, van welke ieder zeven minuten mocht spreken. Na zes minuten ging een waarschuwingsbel en dan waren de meesten vóór de tweede meedoogenlooze bel klaar. Op die wijze werden tal van toelichtingen op de conclusies omtrent het eerste punt of op onderdeelen ervan gegeven. Door deze methode bood de conferentie een groot veld aan voor onderzoeking naar de nationale karaktertrekken der volken, daar zij de menschen naar hun nationale eigenschappen deed kennen. De Engelschman en de Schot begint namelijk met te betoogen, dat hij niet veel kan zeggen in zeven minuten — en de Hollander doet, in nog veel sterker mate en nog veel tijdroovender als regel precies hetzelfde, gelijk men veelal kan waarnemen — en hij spreekt daarover zoo in den breede, zegt *The Scotsman*, dat de zeven minuten voorbij zijn eer hij nog iets gezegd heeft. Maar de Amerikaan met zijn karakteristieke praktische manier van doen en met zijn vlugheid begint ongeveer aldus: „In de eerste plaats wensch ik dit te zeggen...." en dan werpt hij zich meteen ten volle op de saak en raakt zoodoende het hart van de quaestie in zijn zeven minuten. Dat deze regel uitzonderingen kent, welke hem bevestigen, spreekt van zelf. Evenzoo van zelf spreekt het echter, dat zelfs de Amerikaan in zeven minuten de zaken niet grondig zou hebben kunnen behandelen, indien deze conferentie zich niet daarin had onderscheiden van andere, „that its thinking had be done", zoodat de overgelegde rapporten de meest gewichtige stukken van de conferentie vormden — en ook over het algemeen buitengewoon belangrijke stukken op het gebied der zendingslitteratuur — en de mondelinge debatten, zooals een opmerker het noemde, niets tot den werkelijken rijkdom dier rapporten toevoegden. Vandaar dat we op die rapporten te gelegener tijd nog eens nader terugkomen.

Tusschen morgen- en middagvergadering werd wederom een korte godsdienstoefening gehouden. Van deze godsdienstoefeningen, als bidstonden bedoelden, en die steeds eindigden met het Onze Vader, hardop gebeden door de geheele vergadering, had iederen dag een andere bisschop de leiding. Van de zakelijke bijeenkomsten had steeds de bovengenoemde voorzitter de leiding. Iederen dag was de gang van zaken precies dezelfde. Wel stelde de heer Mott den vierden dag voor, den spreektijd van 7 tot 5 minuten terug te brengen, maar dat voorstel naalde niet de vereischte meerderheid, zoodat ieder spreker zijn volle 7 minuten behield. Een zeer enkel maal gebeurde het, dat een spreker, heengaande na de tweede bel, teruggeroepen werd door de vergadering en dan nogmaals mocht spreken. Bij de voorbehandeling van het punt der eerste commissie was aan het licht gekomen, dat het aantal dergenen, die als heidenen of mohammedanen nog nimmer de blijde boodschap gehoord hebben, veel grooter is dan het aantal van hen, aan wie die boodschap wel reeds gebracht is. Dat resultaat van de studie der commissie was door velen niet verwacht en maakte grooten indruk. Men achtte in verband met die conclusie vooral strijd tegen den Islam noodig en wilde dien valschen godsdienst tot in het hart van zijn gebied raken. Men sprak van Noord-Afrika, zelfs van Mekka. Intusschen meenden anderen, dat China eerst aan de beurt moest komen voor versterking van arbeidskrachten, daar in China de nood der tijden dringt. Hoe het zij, algemeen was de indruk, dat men zich met inspanning van alle krachten moet geven aan het zendingswerk, zoo met het oog op nieuwe nog onbezette terreinen, als met opzicht tot gebieden, waar de bezetting versterkt moet worden. In dit verband werd ook Britsch-Indië genoemd, waarheen den laatsten tijd een versterking van 1000 man is gezonden, maar waar men eenige duizenden arbeiders meer noodig heeft.

De voornaamste spreker van desen dag was Professor W. P. Paterson van de universiteit van Edinburg. Hij sprak over „Het christendom, de eenig afdoende en universeele religie, beschouwd als verlossing" in een rede, die meer dan eenig ander betoog indruk maakte. Met helderheid van gedachte, duidelijkheid van taal, en juistheid van onderscheiding, betoogde hij, dat het Christendom beantwoordt aan zijn pretentie, de eenig genoegzame religie te zijn, 1. door den zegen, dien het brengt; 2. door het ideaal van God, dat het voorstelt; 3. door de leer der redding, die het predikt. Hij deed uitkomen, hoe het christendom in tegenstelling met het Hindoeisme, dat slechts ontkoming zoekt aan een moeitevolle en ondoelmatige wereld, de wereld brengt van goddelijke vergeving en heiligheid en eeuwig leven; hoe het christendom — waar de Hindoe zich zijn God niet inbeeldt met een oog om te zien en een arm om te redden, en waar de aanhanger van den Islam zich zijn God denkt met de grillen en slimmigheden van een oosterschen despoot — God voorstelt met alle verheven eigenschappen van wil en macht om te helpen en te redden; hoe het christendom, tegenover de leer van het ethische ideaal van de nadering tot God, welke leer den regel opstelt: houd de zedewet en ge zult God welgevallig zijn, begint met vergeving en de religie laat wortelen niet in de zwakke pogingen van den mensch maar in de onveranderlijkheid van God.

Donderdag 16 Juni kwam punt II aan de orde: de kerken der inlanders en haar arbeiders. Bij de behandeling van dat punt werd voorlezing gedaan van een brief van oud-president Roosevelt, waarin deze als zijn meening onder meer uitsprak, dat in het zendingswerk zeer bijzonderlijk eenheid noodig is. De voorlezing van dien brief lokte groot applaus uit. Dr. Campbell Gibson was inleider van de aan de orde gestelde quaestie, bij welker bespreking de kerk werd beschouwd als een levend organisme, en iedere ziel, ook uit de heidenwereld, als een levend orgaan daarvan. Voorts werd er zeer de nadruk op gelegd, dat der inlandsche bevolking het goed recht toekomt, oorspronkelijke kerken te organiseeren. Men meende trouwens, dat aan ieder volk vrijheid gelaten moest worden om de evangelische waarheden op zijn eigen wijze uit te drukken, wat ieder zal kunnen toegeven, mits men daaronder maar niet versta, dat ieder volk de vrijheid hebben moet om het evangelie zelf naar tijden en omstandigheden te fatsoeneeren.

Een van de grootste bezwaren, die de zending ontmoet, werd ter sprake gebracht toen de vraag gesteld werd, of het de bedoeling van de zending moet zijn, de natiën zelf te evangeliseeren of wel de inlanders tot evangelisten op te leiden. Zekere Bisschop Brooks bepleitte het laatste. Er waren, zoo deelde hij mede, aan de universiteit van Peking 500 jeugdige studenten, die begeerden, in hun eigen land het evangelie te prediken. Men meende trouwens vrij algemeen, dat het Oosten het evangelie moet hooren van oosterlingen, mede daarom dat het daarop is aangewezen door de groote moeilijkheden, die men er op taalgebied te overwinnen heeft, wanneer men de evangelisatie door westerlingen wil laten volbrengen. Een andere vraag was het intusschen, of de oostersche arbeiders niet moeten steunen op de westersche zending. Ter ontkennende beantwoording dier vraag voerde men aan, dat oosterlingen, die in dienst der vreemde zending het evangelie prediken, zoo licht worden aangezien voor door vreemde naties betaalde spionnen en verraders. Maar Dr. Ross stelde daartegenover, dat in Mandsjoerije in de laatste jaren 30 000 zielen tot de christelijke kerk waren gebracht en dat slechts 100 daarvan de directe resultaten te zien gaven van het missiewerk der vreemdelingen en alle overigen de resultaten van het werk der inlandsche arbeiders, maar dat deze laatsten allen hun steun vonden in de westersche zending.

De derde dag van de beraadslagingen, Vrijdag 17 Juni, was bestemd voor het onderwerp van de derde commissie, de quaestie van onderwijs en opvoeding der arbeiders in den dienst der missie. De inleider van dit onderwerp was de bisschop van Birmingham, die de stelling verdedigde, dat, zal de volheid van Christus, de volheid der heidenen, bereikt worden, ieder volk de gelegenheid zal moeten hebben, door middel der zending daartoe mede te werken.

Zaterdag 18 Juni werd, nadat voorgelezen en vastgesteld was een antwoord op den brief van den Engelschen koning, punt IV van de reeks behandeld: het Evangelie tegenover de valsche godsdiensten, ingeleid door Prof. Cair van Aberdeen, die den toestand van thans vergeleek bij dien van Israël in den tijd van de opkomst der machtige wereldrijken, toen de profeten opstonden om in Gods naam te getuigen, te profeteeren, te bestraffen. De inleider vroeg, of de Christelijke Kerk niet staat voor een dergelijk vraagstuk, of er geen wereldrijken op geestelijk gebied te overwinnen zijn en of de Kerk bereid is, op de daartoe tot haar uitgaande roepstem gehoor te geven. Een voorname plaats nam in de discussies van dezen dag het animisme en de zending onder de animistische volken in. Redenaars uit vele deelen der wereld namen aan de bespreking daarvan deel, o.a. ook Dr. J. R. Callenbach van Rotterdam, die het animisme in Midden-Celebes besprak en aan de hand van een beschrijving van den heer A. C. Kruyt aantoonde, dat dit animisme eenigszins verschilt van het in het rapport der commissie beschrevene. Het spreekt overigens van zelf, dat het van zeer veel belang was, door mannen uit verschillende oorden der wereld te hooren vertellen van de ervaringen, die onder de niet-christelijke volken met de zending worden opgedaan.

Des Zondags, 19 Juni, was er slechts een avondbijeenkomst in de Assembly Hall, waar de aartsbisschop van York eenige aanrakingspunten tusschen christelijke en niet-christelijke volken besprak.

Van bijzonder groot belang was de zaak, die Maandag 20 Juni werd behandeld: regeering en zending. Men bepleitte dringend eenheid in de verhouding tusschen die beide, maar waarschuwde tegen vermenging van politiek en zending. Dit laatste deed o.a. Prof. Dr. Van Nes uit Leiden, die opkwam tegen een motie om de conferentie bij de mogendheden, die het tractaat van Berlijn hebben onderteekend, te laten protesteeren naar aanleiding van de wreedheden, die geschiedden in Belgisch Congo, waar de zending groote moeilijkheden ondervindt, o. m. omdat het slechts voor een gering deel voor de zending is geopend. Tegen die motie gingen vele ernstige stemmen op en het mag betwijfeld worden, of de conferentie met zoodanige motie zou zijn gebleven op den goeden weg. Het is niet in zoodanige motie, dat eenheid aan het licht moet komen. Ook daarin niet moet eenheid uitkomen, dat men regels vaststelt voor de verhouding van zending en regeering, naar welke regels zich dan de zending allerwege zou hebben te gedragen. Men heeft te doen met algemeene beginselen, die naar gelang van tijd, plaats en omstandigheid op uiteenloopende wijzen moeten worden toegepast.

Wel kan men natuurlijk met recht aandringen op eenheid in een geval, als waarvan zendeling W. B. Slaan van de China Island Mission verhaalde, dat het Engelsche gouvernement naar aanleiding van den moord op Europeanen den dood van een der hoofdschuldigen eischte en bovendien als straf een som van tienduizend pond sterling, welk bedrag het gouvernement aan de zending aanbood. Twee zendingslichamen weigerden de som, maar andere corporaties dachten er anders over en aanvaardden het geld.

Bij deze bespreking kwam ook aan het lich dat niet alleen in ons Insulinde van Regeeringswege menigmaal te veel ten gunste van den Islam is opgetreden, want men deed uitkomen, dat wel de regeeringen der christelijke zending goedgezind zijn, maar dat ambtenaren veelal zoo optreden, dat de Islam en zijn verbreiding er door in de hand gewerkt wordt. Onder de niet-christelijke landen is Japan het eenige, dat volkomen godsdienstvrijheid kent.

Den volgenden dag, Dinsdag 21 Juni, kwam in behandeling een voorstel om uit de conferentie een permanent comité te vormen, dat zou bestaan uit 10 leden uit Brittannië, 10 van het continent van Europa, 10 uit Amerika en 5 uit andere oorden der wereld en dat ten doel zou hebben, blijvend voeling te doen bestaan tusschen zendingsvelden en zendingsbesturen en te bevorderen eenheid in de groote beginselen, welke eenheid b.v. uitdrukking zou kunnen vinden, zoo noodig, in een gezamenlijk request aan het adres van de regeeringen. Men begeerde namelijk zeer, tot meer eenheid te geraken. Immers, al erkende men ook dankbaar, dat in vele landen samenwerking tusschen de zendingen der verschillende Kerken en Kerkgenootschappen bestaat, men wilde verder op dien weg van eenheid en samenwerking. Gevraagd mag echter worden, of de Anglikanen niet tè ver wilden gaan op dien weg door te verlangen, dat op een volgende conferentie ook de Roomsch-Katholieke en de Grieksche Kerk vertegenwoordigd zouden zijn. Het komt ons voor, dat aan zoo vergaande saamwerking onoverkomelijke bezwaren verbonden zouden zijn en dat men bij het zoeken naar eenheid in de groote beginselen, die beginselen wel eens te zeer naar den achtergrond kon schuiven.

Woensdag 22 Juni waren de besprekingen gewijd aan de opleiding van het zendingspersoneel. Men erkende allerwegen, dat niet, gelijk men vroeger veelal meende, godvrezendheid, bijbelkennis enz. voldoende zijn om een mannelijken of vrouwelijken zendeling voor de opgelegde taak bekwaam te maken, maar dat de zending eischt de allerbeste krachten, mannen en vrouwen, die veel algemeene ontwikkeling bezitten, maar bovendien nog met veel speciale kennis zijn toegerust. Wat intusschen niet weg neemt, dat het als vroeger bij den zendeling blijft aankomen op karakter, op godsvrucht enz. Voorbij is intusschen de tijd, dat men de zending als iets minderwaardigs beschouwt, als iets, waarvoor menigeen zich te goed mag rekenen, want allerwegen zijn de oogen opengegaan voor de groote beteekenis der zending niet alleen op godsdienstig, maar ook op maatschappelijk gebied. Hoe langer hoe meer zijn de oogen ook opengegaan voor de beteekenis, die de genees- en heelkunde in den dienst der zending heeft. Over dat hulpmiddel in den dienst der zending, en over de taalstudie, die bij de zending uit den aard der zaak een groote rol speelt, werd uitvoerig gesproken op de conferentie. Daarbij werd opgemerkt, dat de opleiding voor die hulp- en nevendiensten niet eenzijdig mag zijn en den betrokken zendeling niet buiten het eigenlijke werk mag plaatsen. Men wilde de opleiding zoo doen plaats vinden, dat de zendeling voor alles zendeling blijft, hoewel belast met een specialen dienst, en met name van den zendeling-medicus eischte men, dat hij tegenover de geestelijke behoeften zijner patiënten niet vreemd zou staan, zoo goed als men b.v. van den eigenlijken zendeling vroeg, dat hij met onderwijszaken bekend zou zijn, als anderszins.

Den laatsten dag der conferentie, Donderdag 23 Juni, kwam in behandeling het rapport van de commissie voor het werk in het vaderland ten behoeve der zending. Bij die bespreking werd er door mannen uit Amerika, met een beroep op de praktijk in de Vereenigde Staten en Canada, de nadruk op gelegd, dat het ook bij de zending voor een goed deel aankomt op juiste arbeidsverdeeling. Men had daar den omvang van het zendingsveld overzien, de benoodigde arbeidskrachten geteld en de kosten geschat, en had toen een verdeeling gemaakt, waarbij iedere kerk een deel van de groote taak op zich nam om dat deel geheel op eigen kosten te vervullen. Men wees er ook op, dat opwekking van geestelijk leven en liefde voor en belangstelling in de zending hand in hand gaan. Het laatste, zoo betoogde men, volgt het eerste steeds onmiddellijk. De moeilijkheden, bij den arbeid in het vaderland ondervonden, bleken trouwens, in de verschillende landen vrijwel met elkaar overeen te stemmen, gelijk in zooveel andere oprichten de bezwaren, die de zending te overwinnen heeft, allerwegen en ten allen tijde gelijksoortig zijn. Ware dit niet zoo, dan zou ook de conferentie niet het nut kunnen hebben, dat thans van haar kan uitgaan. Wat overigens die vele bezwaren betreft, die de zending ondervindt en die haar tot een lang niet lichten last maken, een lid van de commissie, daarover sprekende, wees er op, dat het werk van de zending het werk van den Heiland zelf is, dat de last ervan Zijn last is, een last, dien Hij ons oplegt, en dat, indien we als trouwe dienstknechten in dien last deelen, wij ook eenmaal in Zijn blijdschap en vreugde zullen mogen deelen, als we, gelijk de Schrift het noemt, zullen ingaan in de vreugde onzes Heeren.

Op den avond van den 23en Juni werd de conferentie gesloten met een afscheidsbijeenkomst in de Assembly Hall, welke op alle deelnemers ongetwijfeld een onvergetelijken indruk zal hebben gemaakt, en die uitdrukking gaf aan de geestdrift, welke alle deelnemers der conferentie bezielde, en aan het gevoel van eenheid, hetwelk trots alle verschillen op detailpunten bij allen zeer levendig was. Als vrucht van de conferentie mag men met *The Scotsman* dan ook wel allereerst dit noemen, dat een groote stap gedaan is op den weg naar de eenheid tusschen de verschillende protestantsche kerken op het gebied der zending.

In het algemeen mag inderdaad gezegd worden, dat door de conferentie de zaak der zending, meer dan tot dusver ooit het geval was, gemaakt is tot gemeengoed van het gewone volk. Het schouwspel, dat de conferentie bood met haar dag aan dag grooter wordende bijeenkomsten, die drie groote zalen van Edinburg des avonds geheel vulden, was indrukwekkend. Schoon was het, te zien en te hooren, hoe mannen, die tot de knapste en bekwaamste in de wereld gerekend moeten worden, zich opmaakten om, voor zoovcel aan hen lag, den strijd om het christelijk ideaal door de geheele wereld te doen ontbranden. Schoon was het ook, te zien, hoe de pers ginds haar best deed, een weerspiegeling te geven van de opgewekte belangstelling. Dat alles heeft in Edinburg, maar ook ver daarbuiten, „the man in the